

NOVADPĒTNIECĪBAS IZSTĀŽU PLĀNOŠANA

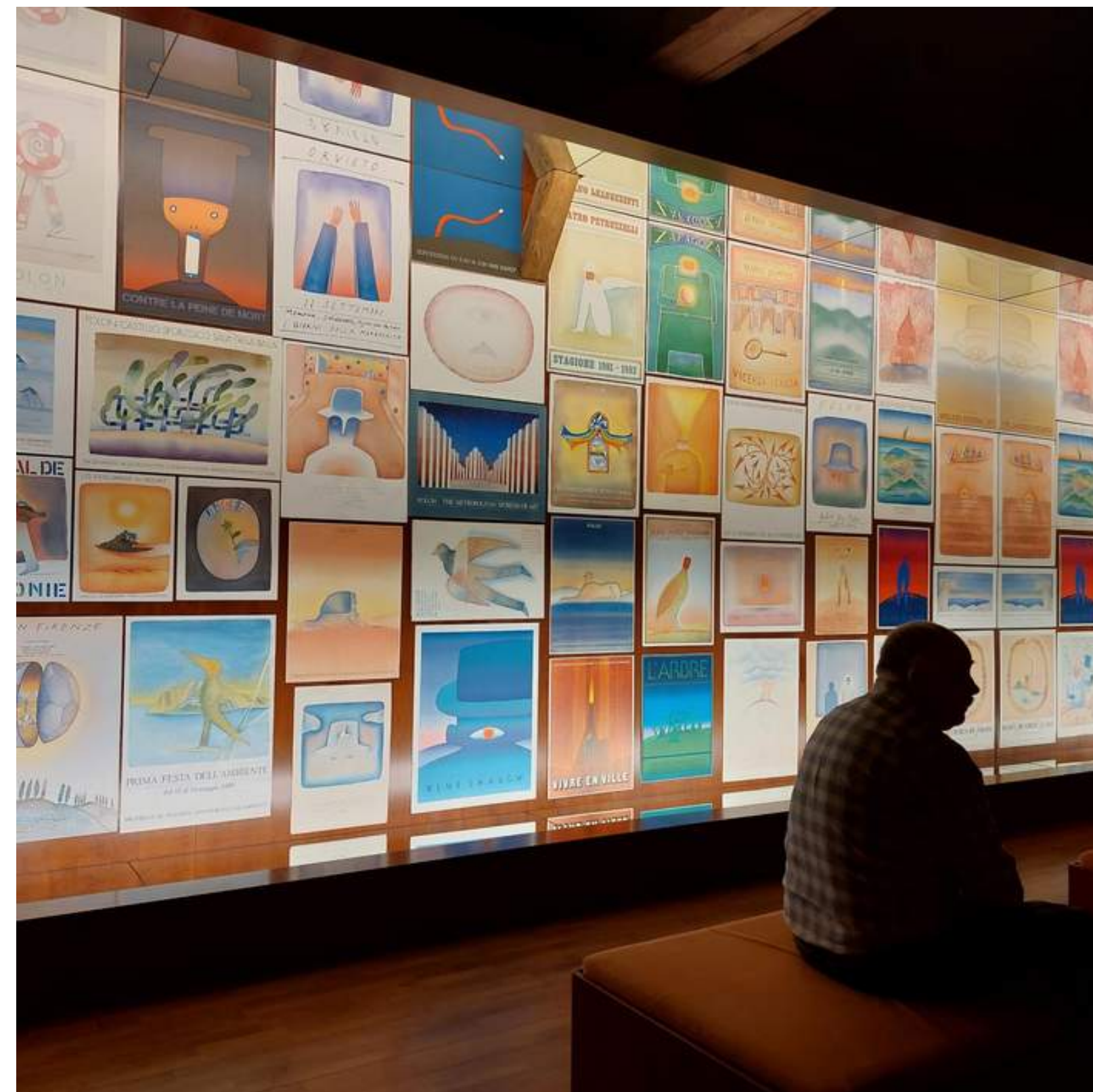
Agrita Ozola,
Tukuma muzeja direktore
28.01.2026

Izstāde jeb **ekspozīcija** ir publiski vai privāti rīkota prezentācija un konkrētu priekšmetu (**eksponātu**) izrādīšana. Izstādes profils var būt saistīts ar mākslas, vēstures vai dabas tēmām. Izstādes var būt izglītojošas, izklaidējošas, provocējošas, ...



Kopējo iespaidu par izstādi veido

- Atmosfēra, gaisotne,
- Telpas organizācija (strukturēta vai haotiska),
- Pārvietošanās brīvība,
- Galvenie izstādes elementi,
- Vēstījums, tēma, tēmas saistība ar nosaukumu,
- Stāsta galvenā saturiskā līnija (saprotama, acumirkļi uztverama, neskaidra),
- Ekspozīcija kā veselums/kopums,
- Denotācijas (norādes uz priekšmetu lietojumu) un konotācijas (interpretācijas rosinātas asociācijas).



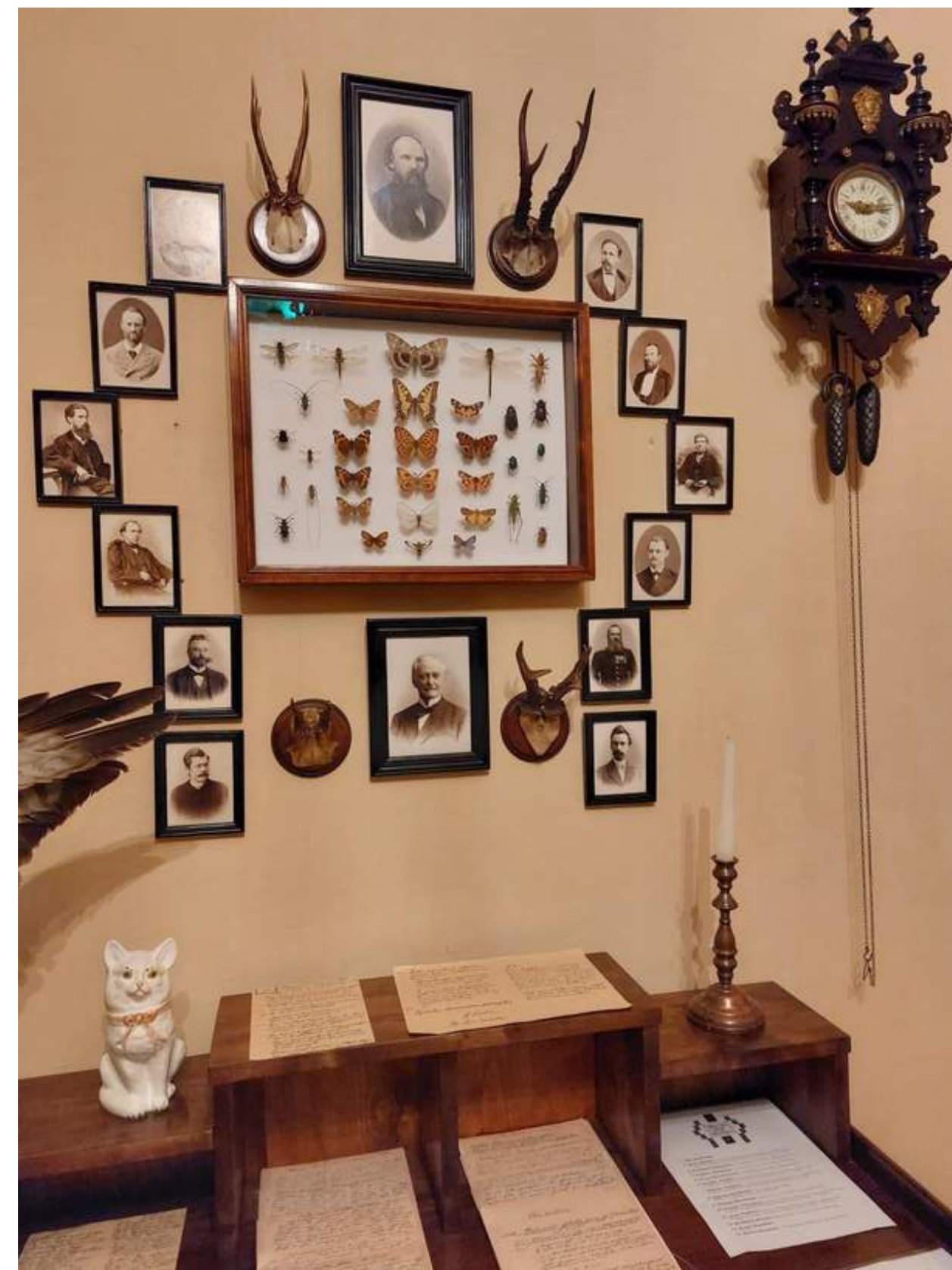
Izstādes plānošanu ir vērts iesākt, apsverot šādus aspektus

- Tematiskā struktūra:**

ko vēlamies pavēstīt, kāds ir mūsu stāsts, kāda ir tā struktūra, kādi ir īpašie stāsta elementi, ko vēlamies izcelt.

- Eksponātu atlase:**

kādi priekšmeti ir mūsu rīcībā, vai tie ir saistāmi ar izstādes stāstu, kā šos priekšmetus eksponēt, vai mums pietiek informācijas, vai ar priekšmetiem saistītā informācija ir pilnīga un ticama.

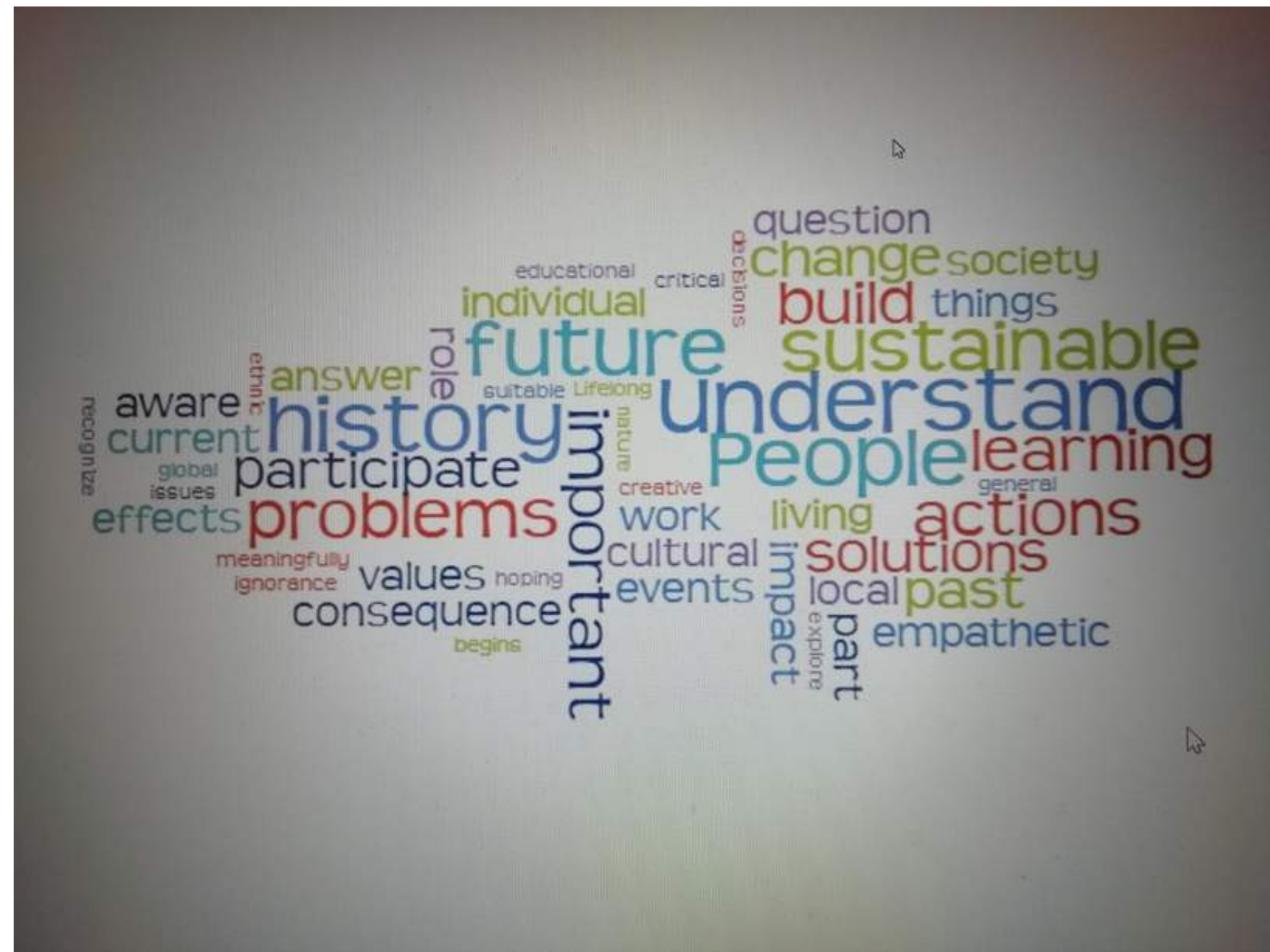


- Teksts:**

kam tiek rakstīts, kāda tekstam būs nozīme izstādē, kā teksts tiks strukturēts, kāds teksta apjoms, kāds teksta formāts.

- Eksponēšanas iespējas:**

kādi ir priekšmetu eksponēšanas noteikumi, kādas palīgierīces eksponātu izstādīšanai (rāmji, podesti, vitrīnas, piekarsistēmas, izbūves,..)



Audiovizuālie elementi:

kādus skaņas ierakstus, kādus attēlus vai video nepieciešams izmantot, kādas ir tehniskās iespēja, kā vislabāk nodot skatītājam izstādes saturisko vēstījumu.

•Taktilie priekšmeti:

ar kādiem paņēmieniem iesaistīsim skatītājus, kā viņus ieinteresēsīm, vai varam atvēlēt kādu priekšmetu aptaustīšanai, vai darināsim kopijas...



Izstādes pamatprincipi:

- Vēstījums (priekšmetisks un interpretējošs idejas attēlojums),
- Zinātniskums (ticamība),
- Estētika (mākslinieciskais tēls),
- Tēlainība (valodiskums),
- Viengabalainība (satura un mākslinieciskā iekārtojuma),
- Simboliskums (vizuāli un saturiski pārliedzošs vēstījums).



Ekspozīcijas veidošanas process: plānošana un producēšana

- **Plānošana;**
- **Satura izstrāde;**
- **Dizainēšana;**
- **Producēšana;**
- **Iekārtošana;**
- **Uzturēšana.**



Koncepcijas izstrāde

1. **Tēmas definēšana.** Pamatā ideja, kas kritiski jāizvērtē (vai pietiek priekšmetu, vai pietiekami atraktīva, vai ir vizualizējama muzeālas prezentācijas veidā).
2. **Izstādes idejas formulēšana.** Ideja ļoti īsi skaidro izstādes būtību un ved uz tās mērķi.
3. **Priekšmetu apzināšana,** skaits, stāvoklis, izteiksmīgums, sagatavošana izstādei.
4. **Izstādes priekšlikuma izstrāde,** satur detalizētu tēmas aprakstu, pamatojums, strukturējums, vēstījums, mērķis (kādām mērķgrupām), „smaguma punkti”, ideja tēmas prezentēšanai, kā arī izstādes vietu, ilgumu (uz 3 lpp.).
5. **Izstādes veidošanas komandas izveide** (muzeologs, pētnieks, komunikācijas speciālists, dizainers), izvērtējot kritiskos sadarbības aspektus.



Ekspozīcijas dzīves gājums

I

- **Plānošana** (auditorija, mērķis, termiņi, finansējums, vadība, monitorings)
- **Izstrāde** (saturs, auditorija, tēmas, priekšmeti, librets (stāsts), scenārijs (plāns) un uzdevums māksliniekam)

II

- **Dizainēšana** (skice, mets, tehniskais projekts, specifikācija, tāme)
- **Producēšana** (ražotāja izvēle, darbu un finanšu plūsmas organizēšana, uzstādīšana, reklāma)

III

- **Darbība un uzturēšana** (aprūpes noteikumi, apgaismojums, tehniskie līdzekļi, darba vide)
- **Novērtēšana un atgriezeniskā saite** (apmeklētāju novērojums, anketēšana, sarunas, diskusijas ..)



Izstādes informācijas līmeņi:

1. Priekšmets,
2. Izkārtojums telpā,
3. Grafiskie attēli,
4. Teksti.



Projektēšana jeb scenārija izstrāde

Aprišu konstruēšana;

- **Izstādes struktūra** (ievads, kas ieinteresē, izstādes tēmas, kurās attīsta izstādes ideju un eksponē priekšmetus, nobeigums, kas sniedz atbildi uz ievaddaļā uzdoto jautājumu un ir prezentācijas nozīmīgākā daļa);
- **Izstādes scenārijs** - pilnīgs izstādes tekstu protokols (etiķetes, virsraksti, teksti...), kas izstrādājams un izmantojams tikai saistība ar izstādes vizuālo uzbūvi un dizainu.



Piemērs: Tematiskais plāns - Laikmetu grieži

Apakštēmas	Skaidrojums	Priekšmeti	Stāsts	Izmēri	Novietojums
Baigais gads	1940. gada 17. jūnijā nodibināta padomju vara	Fotogrāfijas: Demonstrācijas 19. un 23. jūnijā	Pēc tanku izešanas cauri Tukumam, no pagrīdes iznāca LKP biedri un sāka organizēt agitācijas pasākumus		Lielformāta izdrukā
	Īpašumu nacionalizācija	Ebrejietes Rohes Alufas uzņēmuma dokumenti	1940. gada septembrī, kad notika nacionalizācija R. Alufs paslēpis sava uzņēmuma dokumentus zem grīdas Brīvības laukumā 21		Stenda apakšā
	1941. gada 14. jūnijā notiek deportācija, pēc tās plānotas vēl divas	Izvesto priekšmeti: Kalevica cigarešu tinamais	No Tukuma izved 103 cilvēkus		vitrīnā
Vācu okupācijas sākums	1941. gada jūlija sākumā pašaizsardzības vienība veic padomju aktīvistu un arī nevainīgu pilsoņu apsargāšanu	Cietuma grāmata	Tukuma cietumā no 1941. gada jūlija līdz 1944. gada jūlijam reģistrēti 1027 ieslodzītie, no kuriem pie Valguma nogalināti 84		Pie stenda

Kurpju liestes kļūst par zīmēm stāstā par nelegālās komunistiskās partijas biedru grupu, kas pulcējās kurpnieka Šleima Baumaņa darbnīcā un izplānoja varas pārņemšanu Tukumā 17.06.1941



Piemērs: Ekspozīcijas «Savējo stāsti, ne svešo» makets.

Tukuma muzeja Tukuma Pils tornī. Satura autore Agrita Ozola. Mākslinieks Ģirts Boronovskis



Patstāvīgais darbs

Sagatavot izstādes satura koncepciju, strukturējot šādā veidā:

- Nosaukums
- Izstāde veltīta ...
- Izstāde vēsta par ...
- Izstāde aktualizē ...
- Izstādes mērķis ...
- Izstādes vīzija ...
- Izstādes vizuālais, asociatīvais koptēls ...
- Izstādes satura galvenā līnija ...
- Izstādes tematiskais plāns (satura struktūra)
- Izveidot izstādi, izmantojot 9 priekšmetus,
- Nofotografēt un ievietot prezentācijā.



Literatūra

- Ambrozs Timotijs, Peins Krispins. Muzeju darbības pamati. Rīga, Muzeju valsts pārvalde, 2002, 55.-90.lpp.
- Vaidahers Frīdrihs. Īsais kurss muzeoloģijā. Rīga, Muzeju valsts pārvalde, 2009, 75.-126.lpp.
- Ozola Agrita. Savējo stāsti, ne svešo. Ekspozīcijas celvedis. Rīga, Tukuma muzejs, 2014, 240 lpp.
- Ozola Agrita. Personībai veltīta muzeja koncepcija – Raina muzejs Durbē. Publicēts Memoriālo muzeju apvienības vietnē: [http://memorialiemuzeji.lv/wp-content/uploads/2020/01/Agrita-Ozola -Raina-muzejs-Durbe.pdf](http://memorialiemuzeji.lv/wp-content/uploads/2020/01/Agrita-Ozola-Raina-muzejs-Durbe.pdf)
- Ozola A. Sabiedrības integrācijas aspekts ekspozīcijas *Savējo stāsti, ne svešo* veidošanā. Rakstu krājums: Krustpunkti: kultūras un mākslas pētījumi 2017. Rīga: Latvijas Kultūras akadēmija, 2017, 170.-185.lpp.

